

VR 16.03.18 - SINT-QUINTINUSKATHEDRAAL

BACHPLUS

O.L.V. ERIK VAN NEVEL

Dietrich Buxtehude
Membra Jesu nostri

CCHA.BE

VR 16.03.18 - SINT-QUINTINUSKATHEDRAAL

BACHPLUS

O.L.V. ERIK VAN NEVEL

Dietrich Buxtehude
Membra Jesu nostri

PROGRAMMA

Dietrich Buxtehude (1637-1707)

Orgelpreludium in g klein BuxWV 163

solist: Wouter Deconinck

Membra Jesu Nostrī

7 delen

<i>I. Ad pedes</i>	<i>I. Tot de voeten</i>
<i>II. Ad genua</i>	<i>II. Tot de knieën</i>
<i>III. Ad manus</i>	<i>III. Tot de handen</i>
<i>IV. Ad latus</i>	<i>IV. Tot de zijde</i>
<i>V. Ad pectus</i>	<i>V. Tot de borst</i>
<i>VI. Ad cor</i>	<i>VI. Tot het hart</i>
<i>VII. Ad faciem</i>	<i>VII. Tot het gezicht</i>

Dit programmaboekje wordt u gratis aangeboden door CCHA.
samenstelling/redactie: Riet Jaeken

TOELICHTING

Durf, innovatie, gestrengheid en perfectie, dat zijn de kenmerken die het genie en de geest van de muziek van Dietrich Buxtehude (1637-1707) nog het best typeren. Deze organist, componist en concertorganisator - zijn zondagse *Abendmusiken* waren de eerste betalende concertreeksen überhaupt - geniet pas de laatste decennia de aandacht die hij verdient. Van zijn immense oeuvre is slechts een klein deel tot ons gekomen: een honderddertig vocale werken, naast een honderdtal orgel- en klavecimbelstukken. Het belangrijkste deel van zijn leven verbleef Buxtehude in Lübeck. Hier kwamen aankomende componisten als Johann Pachelbell of de jonge Johann Sebastian Bach hem opzoeken om naar zijn vermaard orgelspel en zijn vernieuwende composities te luisteren. De cyclus *Membra Jesu nostri* die Buxtehude in 1680 voor zijn *Abendmusiken* componeerde, sluit nauw aan bij de piëtistische traditie van dat moment. Hij bestaat uit zeven cantates die elk een ledemaat van Christus aan het kruis bezingen. De teksten gaan terug op de mystieke lyriek van Bernard van Clairvaux en op verscheidene passages uit de bijbel.

Als organist-virtuoos kon Dietrich Buxtehude (circa 1637 - 1707) bogen op een geweldige faam die Handel en Bach naar Lübeck lokten. Gedurende bijna veertig jaar stond hij aan het hoofd van het intense muziekleven van deze stad. Het is nog steeds niet duidelijk waar en wanneer Buxtehude juist geboren werd en welke nationaliteit hij had, Duits of Deens. Hoewel zijn familie oorspronkelijk afkomstig zou zijn van het stadje Buxtehude ten zuidwesten van Hamburg, hadden zijn voorouders zich in de vroege zestiende eeuw gevestigd in Oldesloe in het graafschap Holstein. In 1638 vestigde Buxtehude's vader Johannes (1602-1674) zich als organist en schoolmeester in Helsingborg in het district Scania. Zowel Holstein als Scania stonden toen onder Deens toezicht. In 1641 of 1642 verhuisde de familie naar Helsingör (Denemarken) waar Johannes Buxtehude tot zijn pensioen in 1671 organist was van de Olaikerke. Dietrich Buxtehude groeide dus hoofdzakelijk op te Helsingör waar hij muzieklessen kreeg van zijn vader. Kort na zijn benoeming als organist van de Marienkerke in

Lübeck in 1668, huwde hij Anna Margarethe, de jongste dochter van zijn voorganger Franz Tunder. Zoals gebruikelijk voor die tijd stond Buxtehude in voor het componeren en uitvoeren van orgelmuziek, instrumentale- en vocale muziek in functie van de kerk. Hiernaast echter organiseerde hij ook een reeks concerten onder de naam van *Abendmusiken*, en dit op vijf zondagnamiddagen van het jaar: de twee laatste zondagen in de Triniteit en de tweede, derde en vierde zondag van de Advent. Hoewel zijn levensactiviteit zich volledig afspeelde te Lübeck, onderhield hij goede contacten met belangrijke componisten en musici van zijn tijd. Zo was hij goed bevriend met Graaf Gustaf Düben in Stockholm, aan wie wij het te danken hebben dat het grootste deel van Buxtehude's geestelijke vocale muziek goed werd bewaard.

De Cantaten-cyclus *Membra Jesu nostri* (Bux VVV 75) werd door Buxtehude in 1680 opgedragen aan graaf Gustaf Düben, kapelmeester van de Koning van Zweden. Het handschrift bevindt zich in de Universiteitsbibliotheek van Upsal. Het geheel omvat zeven cantates die gewijd zijn aan een verschillend lichaamsdeel van de gekruisigde Christus: *ad pedes* (voeten), *ad genua* (knieën), *ad manus* (handen), *ad latus* (zijde), *ad pectus* (borst), *ad cor* (hart) en *ad faciem* (aangezicht). Het getal zeven werd uiteraard gekozen omwille van symbolische redenen. In tegenstelling tot zijn andere cantates, componeerde Buxtehude dit werk niet op Duitse, maar wel op Latijnse tekst. Deze tekst gaat terug op een middeleeuws gedicht *Salve mundi salutari* van Arnulf van Leuven (eerste helft dertiende eeuw) dat in een uitgebreide vorm valselijk toegeschreven werd aan de Bernardus van Clairvaux (1090-1153). Het is echter deze uitgebreide vorm die in de 17de eeuw werd uitgegeven in Hamburg onder de titel *Dominini Bernardi Oratio rhythmica* en die uiterst populair was in katholieke als protestantse kringen, zowel in het originele Latijn als in Duitse vertaling. Piëtistische toewijding, hartstocht, emotionaliteit en lijdensmystiek domineren de tekstinhoud. Buxtehude gaf aan alle zeven cantates een gelijkaardige muzikale structuur: sonate (instrumentaal) - concerto (koor) - aria (solo, strofe I) - aria (solo, strofe II) - aria (solo, strofe III) - concerto da capo (koor). Na een zuiver instrumentale sonate vertolkt het koor een korte bijbelse tekst

die impliciet of expliciet verwijst naar het betreffende lichaamsdeel van Christus. Dit koorgedeelte wordt gekenmerkt door imitatiestijl, afgewisseld met homofone passages. Het bijbelse vers introduceert en levert commentaar aldus de daarop volgende drie strofes van het middeleeuwse gedicht. Deze drie ariastrofes zijn in elke cantate op een verschillende wijze muzikaal uitgewerkt. Toch vormen zij duidelijk één geheel omwille van hun grondvorm. Buxtehude maakt namelijk gebruik van een strofische variatievorm waarin de baslijn dezelfde blijft en de melodie verandert in overeenkomst met de tekst. *De Membra Jesu nostri cantates* worden tevens gekarakteriseerd door een groot aandeel zuiver instrumentale muziek: naast de openingssonate zijn er talrijke ritornelli die de ariastrofes articuleren en omlijnen. Niettegenstaande elke cantate afgesloten wordt door de herhaling van het openingskoor en een mooi geheel op zich vormt, lag het duidelijk in Buxtehude's bedoeling om de zeven cantates als een cyclus te laten uitvoeren. Daarom staan de eerste en de zevende cantate in dezelfde toonaard (in c) en zijn zij iets meer uitgewerkt dan de andere. In de eerste cantate wordt op het einde, na de herhaling van het openingskoor, de eerste ariastrofe nogmaals gezongen in een nieuwe zetting voor koor en solist. In de laatste cantate wordt de derde strofe van de aria gezongen door heel het koor en gevolgd door een prachtig uitgewerkt Amen, dat de cyclus van een rijkelijk slot voorziet. De dominerende atmosfeer van de muziek is niet een diepe smart in het meeleven met het lijden van Christus, maar wel een gevoel van intense liefde en mystieke hartstocht..

TEKSTEN

I. Ad pedes I. Tot de voeten

1. Sonata
Ecce super montes
pedes evangelizantis
et annunciantis pacem.
2. Salve mundi salutare,
salve Jesu care!
Cruci tuae me aptare
vellem vere, tu scis quare.
3. Clavos pedum, plagas duras,
et tam graves impressuras
circumplector cum affectu,
tuo pavens in aspectu,
tuorum memor vulnerum.
4. Dulcis Jesu, pie Deus,
Ad te clamo, licet reus,

I. Tot de voeten

1. Sonata
Daar, over de bergen
snelt een vreugdebode.
Hij kondigt vrede aan. (Nahum 1:15)
2. Gegroet redder van de wereld,
gegroet, lieve Jezus!
Kon ik mij maar bij u voegen aan het kruis,
waarlijk, dat is wat ik wil, U weet waarom.
3. De nagels in Uw voeten, de harde slagen
en de diepe striemen,
ik omarm ze vol overgave,
bevend voor Uw aanblik,
als ik aan Uw wonden denk.
4. Zoete Jezus, genadige God,
ik roep U aan. Ook al ben ik schuldig,

praebe mihi te benignum,
ne repellas me indignum
de tuis sanctis pedibus.
6. Ecce super montes (da capo).

II. Ad genua

1. Sonata
Ad ubera portabimini,
et super genua blandientur vobis.
3. Salve Jesu, rex sanctorum,
spes votiva peccatorum,
crucis ligno tanquam reus,
pendens homo, verus deus,
caducis nutans genibus.
4. Quid sum tibi responsurus,
actu vilis corde durus?
Quid rependam amatori,
qui elegit pro me mori,
ne dupla morte morerer.

betoon U mild tegenover mij,
stuur mij, onwaardige, niet weg
van Uw heilige voeten.

II. Tot de knieën

1. Sonata
Ze zal je op de heup dragen
en je wiegen op de knie. (Jes. 66:12)
3. Gegroet Jezus, koning van de heiligen,
de hoop die beloofd is aan de zondaars,
hangend aan het kruishout als een schuldige, tegelijk
mens en ware God,
wankelend op uw bezwijkende knieën.
4. Wat zal ik U antwoorden,
ik, die laaghartig en hardvochtig ben?
Hoe zou ik degene die mij liefheeft vergoeden,
die verkozen heeft voor mij te sterven
opdat ik geen dubbele dood zou sterven?

5. Ut te quaeram mente pura,
sit haec mea prima cura,
non est labor nec gravabor,
sed sanabor et mundabor,
cum te complexus fuero.
6. Ad ubera portabimini (da capo)

III. Ad manus

1. Sonata
2. Quid sunt plagae istae
in medio manuum tuarum?
3. Salve Jesu, pastor bone,
fatigatus in agone,
qui per lignum es distractus
et ad lignum es compactus
expansis sanctis manibus
4. Manus sanctae, vos amplector,
Manus sanctae, vos amplector,

5. Dat ik U zoek, met een reine geest,
laat dat mijn eerste zorg zijn.
Dat kost mij moeite noch pijn,
maar het zal mij genezen en reinigen
als ik U zal omhelzen.
6. Ad ubera portabimini (da capo)

III. Tot de handen

1. Sonata
2. Wat zijn dat voor wonden
midden in Uw handen ? (Zach. 13:6)
3. Gegroet Jezus, goede herder,
uitgeput door de doodstrijd,
op het kruishout uitgerekt
op het kruishout vastgenageld
aan Uw uitgestrekte heilige handen.
4. Heilige handen, ik grijp jullie

et gemendo condelector,
grates ago plagis tantis,
clavis duris, guttis sanctis
dans lacrymas cum osculis

5. In cruore tuo lotum
me commendo tibi totum,
tuae sanctae manus istae
me defendant, Jesu Christe,
extremis in periculis.
6. Quid sunt plagae istae (da capo)

IV. Ad latus

1. Sonata
2. Surge, amica mea,
speciosa mea, et veni,
columba mea inforaminibus petrae,
in caverna maceriae.
3. Salve latus salvatoris,

en al zuchtend verheug ik mij toch over jullie.
Ik dank de vele slagen,
de harde spijkers, de heilige bloeddruppels,
in tranen kus ik ze.

5. In Uw bloed gewassen,
geef ik mij helemaal aan U over.
Moge Uw heilige handen
mij beschermen, Jezus Christus,
in doodsnood.
6. Quid sunt plagae istae (da capo)

IV. Tot de zijde

1. Sonata
2. Sta op, vriendin,
mooi meisje, kom!
Mijn duifje in de rotskloof,
verscholen in de bergwand. (Hooglied 2: 13- 14)
3. Gegroet, zijde van de redder,

in quo latet mel dulcoris,
in quo patet vis amoris,
ex quo scattet fons cruoris,
qui corda lavat sordid.

4.

Ecce tibi appropinquo,
parce, Jesu, si delinquo,
verecunda quidem fronte,
ad te tamen veni sponte
scrutari tua vulnera.

5.

Hora mortis meus flatus
intret, Jesu, tuum latus,
hinc expirans in te vadat,
ne hunc leo trux invadat,
sed apud te permaneat.

6.

Surge amica mea (da capo)

V. Ad pectus

1.

Sonata

waarin de zoete honing verborgen ligt,
waarin de kracht van de liefde zich openbaart,
waaruit de bron van bloed opwelt,
die het bezoedelde hart zuivert van zonde.

4.

Kijk, ik kom naar U toe,
ontzie me als ik tekort schiet.

Met beschroomd gelaat

ben ik toch naar U gekomen, uit vrije wil,
om Uw wonden te onderzoeken.

5.

Moge, in het uur van de dood, mijn laatste adem
in Uw zijde binnendringen, o Jezus;
van hier scheidend, moge ze bij U binnengaan,
opdat de woeste leeuw haar niet zal bespringen,
maar mijn ziel voor altijd bij U geborgen is.

6.

Surge amica mea (da capo)

V. Ad pectus

1.

Sonata

2. Sicut modo geniti infantes rationabiles,
et sine dolo [lac] concupiscite,
ut in eo crescatis in salutem.
Si tamen gustastis,
quoniam dulcis est Dominus.

3. Salve, salus mea, deus,
Jesu dulcis, amor meus,
salve, pectus reverendum,
cum tremore contingendum,
amoris domicilium

4. Pectus mihi confer mundum,
ardens, pium, gemebundum,
voluntatem abnegatam,
tibi semper conformatam,
juncta virtutum copia

5. Ave, verum templum dei,
precor miserere mei,
tu totius arca boni,
fac electis me apponi,

2. Verlang als pasgeboren zuigelingen
naar de smetteloze melk van het evangelie,
opdat u daardoor groeit en uw redding bereikt.
U hebt toch ondervonden
hoe goed de Heer is? (1 Petrus 2: 2-3)

3. Gegroet, mijn heil, God,
zoete Jezus, mijn geliefde
gegroet, eerwaardige borst
die alleen met ontzag mag worden aangeraakt,
de woonplaats van de liefde.

4. Geef mij een zuivere inborst,
vurig, vroom, en nederig.
Maak dat ik mijn eigen wil negeer
en mij altijd voeg naar Uw wil,
met een overvloed aan deugden.

5. Gegroet, ware tempel van God,
ik smeek u, ontferm u over mij,
Gij bewaarplaats van alle goeds,
maak dat ik tot de uitverkorenen behoor,

vas dives deus omnium.

6.

Sicut modo geniti (da capo)

VI. Ad cor

1.

Sonata

2.

Vulnerasti cor meum,
soror mea, sponsa!

3.

Summi regis cor, aveto,
te saluto corde laeto,
te complecti me delectat
et hoc meum cor affectat,
ut ad te loquar, animes

4.

Per medullam cordis mei,
peccatoris atque rei,
tuus amor transferatur,
quo cor tuum rapiatur
languens amoris vulnere

kostbaar vat, God van het universum.

6.

Sicut modo geniti (da capo)

VI. Tot het hart

1.

Sonata

2.

Je hebt mijn hart verwond,
mijn zusje, mijn bruid! (Hooglied 4: 9)

3.

Hart van de hoogste koning, gegroet,
ik groet U, blij van hart,
het verheugt me U te mogen omhelzen!
Mijn hart verlangt ernaar
dat U mij opwekt tot U te spreken.

4.

Laat tot in het diepste van mijn hart,
het hart van een zondaar,
Uw liefde binnendringen.
Om mij wordt Uw hart verscheurd,
klijnend door de wonde van de liefde.

5. Viva cordis voce clamo,
dulce cor, te namque amo,
ad cor meum inclinare,
ut se possit applicare
devoto tibi pectore
6. Vulnerasti cor meum (da capo).

VII. Ad faciem

1. Sonata
2. Illustra faciem tuam super servum tuum,
salvum me fac in misericordia tua
3. Salve, caput cruentatum,
totum spinis coronatum,
conquassatum, vulneratum,
arundine verberatum
facie sputis illita
4. Dum me mori est necesse,

5. Met de levendige stem van mijn hart roep ik u,
zoet hart, want ik bemin U,
Buig U naar mijn hart toe
opdat het kan leunen,
vol toewijding, op dat van U.
6. Vulnerasti cor meum (da capo).

VII. Tot het gezicht

1. Sonata
2. Laat uw gelaat stralen over mij, uw knecht,
en verlos mij door uw genade. (Psalms 31:17)
3. Gegroet hoofd vol bloed,
rondom met doornen gekroond,
gekneusd, gekwetst,
geslagen met een rietstok,
het gezicht besmeurd met speeksel.
4. Wanneer ik eenmaal sterven moet,

noli mihi tunc deesse,
in tremenda mortis hora
veni, Jesu, absque mora,
tuere me et libera

5.

Cum me jubes emigrare,
Jesu care, tunc appare,
o amator amplectende,
temet ipsum tunc ostende
in cruce salutifera.

6.

Amen

wees dan niet ver van mij,
in het huiveringwekkende uur van de dood.
Kom Jezus, en wacht niet
bescherm en bevrijd mij.

5.

Als U me beveelt deze wereld te verlaten,
lieve Jezus, verschijn dan aan me,
o, Gij liefdevolle, die ik omarmen wil.
Verschijn dan in eigen persoon,
op het redding brengend kruis.

6.

Amen

MUZIKANTEN

Sopraan 1 solo	Emilie De Voght
Sopraan 1 ripieno	Elisabeth Hermans
Sopraan 2 solo	Sarah Van Mol
Sopraan 2 ripieno	Kristien Nijs
Alt solo	Elisabeth Colson
Alt ripieno	Kerlijne Van Nevel
Tenor solo	Stefaan Vandenbroucke
Tenor ripieno	Wouter Bossaer
Bas solo	Kai-Rouven Seeger
Bas ripieno	Philippe Souvagie
Instrumentalisten	
Gamba 1	Ronan Kerno
Gamba 2	Rebecca Lefèvre
Gamba 3	Anne Bernard
Gamba 4	Fredrik Hildebrand
Viool 1	Dirk Vandaele
Viool 2	Marian Herssens
Theorbe	Jurgen De bruyn
Orgel	Wouter Dekoninck

OM NAAR UIT TE KIJKEN

vr 30 mrt 2018 - 20 u - concertzaal

JAN MICHIELS ^(PIANO), **INGE SPINETTE** ^(PIANO) &
LORE BINON ^(SOPRAAN)

Impressions de Pelléas –
à la recherche de Claude Debussy

IHKV PIANO DAY(S)

ontdek de rechtsnarige piano

Théâtre de l'âme op twee rechtsnarige vleugelpiano's: de nieuwste pianohype!

Honderd jaar geleden stierf Claude Debussy. In dit feestjaar brengen we zijn enige opera op de planken, in een verhelderende bewerking voor 2 piano's en 6 stemmen.

Het is een ingekorte versie van de volledige opera, voor zes zangers en twee pianisten. De vijf bedrijven werden fijntjes samengebond tot één intense stroom muziek.

Laat je meeslepen door deze intieme maar krachtige kamermuzikale versie en de essentie van Debussy's meesterwerk.

Claude Debussy & Maurice Maeterlinck

Impressions de Pelléas, d'après Pelléas et Mélisande pour chant et deux pianos van Marius Constant

HET VOLLEDIGE PROGRAMMA OP **CCHA.BE**